



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

N Á L E Z

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 506/2013-48

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. septembra 2014 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka, zo sudkyne Jany Baricovej a sudcu Rudolfa Tkáčika o prijatej sťažnosti M. L., zastúpeného advokátkou JUDr. Annou Ščepkovou, Advokátska kancelária, Saratovská 2/A, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva rodiča na starostlivosť o deti a ich výchovu zaručeného v čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 236/2012 a jeho rozsudkom z 22. januára 2013 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. L. na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 236/2012 a jeho rozsudkom z 22. januára 2013 porušené bolo.

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 11 CoP 236/2012 z 22. januára 2013 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

3. M. L. priznáva úhradu trov právneho zastúpenia v sume 413,94 € (slovom štyristotrinásť eur a deväťdesiatštyri centov), ktorú je Krajský súd v Bratislave povinný uhradiť na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. Anny Ščepkovej, Advokátska kancelária, Saratovská 2/A, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti M. L. nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 506/2013-28 z 9. októbra 2013 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť M. L. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie základného práva rodiča na starostlivosť o deti a ich výchovu zaručeného v čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 236/2012 a jeho rozsudkom z 22. januára 2013.

Sťažnosť smeruje proti postupu a rozsudku krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 236/2012, ktorým zmenil rozhodnutie Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 13 P 141/2010 z 21. februára 2012 tak, že návrh otca na zverenie maloletého A. (syna sťažovateľa) do striedavej osobnej starostlivosti rodičov zamietol, pretože *„neboli dané podmienky pre zverenie maloletého do striedavej osobnej*

starostlivosti rodičov...“. V obsiahlej sťažnosti sťažovateľ krajskému súdu vytýka, že posúdil závery znaleckého dokazovania (znaleckého posudku) vykonaného okresným súdom odlišne od ním prijatých záverov bez toho, aby svoje odlišné názory podoprel vlastnými dôkaznými prostriedkami, resp. dokazovaním.

V tejto súvislosti sťažovateľ okrem iného uviedol:

„Skutočnosť, že krajský súd prehodnotil celé dokazovanie vykonané súdom prvého stupňa, ktorý nariadil znalecké dokazovanie... bez toho, aby si sám zadovážil rovnocenný procesný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov zopakovaním alebo doplnením dokazovania... spôsobom zodpovedajúcim ustanoveniam § 213 ods. 3 a 5 Občianskeho súdneho poriadku... je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľná a popierajúca zmysel práva na spravodlivý proces. ... Krajský súd postupoval v priamom rozpore so znením ustanovenia § 213 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, a teda sa natoľko odchýlil od jeho znenia, že zásadne poprel jeho účel a význam, keď dospel k odlišným skutkovým zisteniam ako okresný súd bez vykonania vlastného dokazovania v odvolacom konaní. V tomto smere bol teda postup krajského súdu svojvoľný a arbitrárny, a teda v rozpore s čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru...“

... keď v sťažovateľovej veci krajský súd výslovne prehodnocoval závery znaleckého posudku (čo napokon v napadnutom rozsudku aj uznal), mohol tak urobiť len jeho vykonaním ako listinného dôkazu, vrátane preferovaného vypočutia znalkyne...“

Ďalšia skutočnosť, ktorú sťažovateľ vytýka krajskému súdu, sa týka jeho postupu pri skúmaní splnenia zákonných podmienok zverenia jeho maloletého syna do striedavej osobnej starostlivosti rodičov na základe výkladu príslušného ustanovenia zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“). V kontexte ústavnej sťažnosti k nemu malo konkrétne dôjsť v dôsledku nesprávnej interpretácie ustanovenia § 24 ods. 2 zákona o rodine krajským súdom, ktorú sťažovateľ považuje aj bez ohľadu na procesne chybný spôsob zadováženia skutkových zistení pre rozhodnutie odvolacím súdom za arbitrárnu a svojvoľnú, extrémne sa odchyľujúcu od znenia a zmyslu aplikovanej právnej normy, a v dôsledku tohto porušujúcu ústavou a dohovorom garantované práva sťažovateľa. V tejto

súvislosti sťažovateľ konkrétne poukázal na ten aspekt výkladu § 24 ods. 2 zákona o rodine krajským súdom, podľa ktorého absencia komunikácie medzi rodičmi (za ktorú podľa krajského súdu zodpovedá sťažovateľ) je prekážkou zvolenia tohto druhu starostlivosti o maloleté dieťa. Tieto právne náhľady krajského súdu považuje sťažovateľ z ústavnoprávneho hľadiska za neudržateľné a neakceptovateľné, keďže sťažovateľ „pokladá vyžadovanie kvalifikovanej komunikácie medzi rodičmi ako *conditio sine qua non* pre zverenie maloletého dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov za výklad, ktorý je protiústavný, zneniu zmyslu a účelu § 24 ods. 2 zákona o rodine nezodpovedajúci, predstavujúci faktickú novelizáciu právnej normy a tak výklad ústavne nekomformný (porovnaj nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 115/2012)“. Aj záverečný „právny náhľad“ krajského súdu, podľa ktorého je správanie otca „určujúcim faktorom pre zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti“, je podľa sťažovateľa svojvoľný a prekračujúci rámec ústavne prijateľnej interpretácie § 24 ods. 2 zákona o rodine. Prihliadanie len na vzťah otca k matke pri rozhodovaní o striedavej osobnej starostlivosti nemá žiadnu oporu v ustanovení § 24 ods. 2 zákona o rodine v jeho znení či zmysle ani nevyjadruje záujem maloletého v jeho celistvosti. V dôsledku toho sťažovateľ dospieva k záveru, že „odvolací súd interpretoval ustanovenie § 24 ods. 2 zákona o rodine arbitrárnym, ústavne neobhájiteľným a zmyslu a i zneniu predmetného ustanovenia sa priečiacim spôsobom“, a porušil tak jeho právo na spravodlivý súdny proces (súdnu ochranu) a v priamej príčinnej súvislosti s ním aj jeho základné právo na rodičovskú starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy.

V závere sťažnosti sťažovateľ uviedol:

„Pretože pri formulovaní svojich východiskových právnych premís odvolací súd interpretoval ustanovenie § 24 ods. 2 zákona o rodine arbitrárnym, ústavne neobhájiteľným a zmyslu i zneniu predmetného ustanovenia sa priečiacim spôsobom, porušil tak... sťažovateľovo právo na spravodlivý súdny proces (na súdnu ochranu) a v priamej príčinnej súvislosti s ním aj základné právo sťažovateľa na rodičovskú starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy. Krajským súdom aplikovaná právna norma obsiahnutá v § 24 ods. 2 zákona o rodine je totiž práve pretavením (zákonným vykonaním) základného práva rodičov podľa citovaného ustanovenia ústavy v rovine podústavného práva. Ústavne

nekonformnou interpretáciou ustanovenia § 24 ods. 2 zákona o rodine bolo preto porušené aj sťažovateľovo právo podľa čl. 41 ods. 4 ústavy.“

Na základe dôvodov uvedených v sťažnosti sťažovateľ požiadal, aby ústavný súd takto rozhodol:

„I. Základné právo M. L. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na rodičovskú starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 236/2012 a jeho rozsudkom z 22. januára 2013 porušené boli.

II. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave, č. k. 11 CoP 236/2012-183, z 22. januára 2013 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

III. Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť M. L. trovy konania v sume 275,96 €... na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. Anny Ščepkovej, Saratovská 2/A, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

2. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: za krajský súd jeho predseda listom sp. zn. Spr 3490/13 zo 6. novembra 2013 a právna zástupkyňa sťažovateľa stanoviskom k uvedenému vyjadreniu krajského súdu listom z 26. novembra 2013.

2.1 Predseda krajského súdu sa stotožnil s vyjadrením predsedníčky vo veci konajúceho senátu „11CoP“, ktorá uviedla:

„... Dohovor o ľudských právach a základných slobodách nevyžaduje a ani z judikatúry EŠLP nemožno vysledovať, že by sa malo na všetkých súdnych inštanciách pojednávanie vykonať verejne. V danom prípade išlo o konanie vo veci starostlivosti o maloleté deti, ktoré konania možno začať aj bez návrhu (ustanovenie § 81 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. – Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov;...). V uvedených konaniach O. s. p. upravuje iný procesný postup ako v sporových konaniach. V takomto prípade podľa ustanovenia § 212 ods. 2 písm. a) O. s. p. odvolací súd nie je viazaný

rozsahom odvolania. V danom prípade boli splnené podmienky na verejné vyhlásenie rozhodnutia podľa ustanovenia § 156 ods. 3 O. s. p. a ustanovenia § 214 ods. 2 O. s. p. Odvolací súd nezistil potrebu opakovania dokazovania ani vykonania iných dôkazov...“

Predseda krajského súdu zároveň oznámil, že „*netrvá na ústnom prerokovaní veci pred Ústavným súdom SR*“.

2.2 Právna zástupkyňa sťažovateľa vo svojom vyjadrení k stanovisku krajského súdu okrem zopakovania argumentácie obsiahnutej v sťažnosti uviedla:

«Krajský súd sa vo svojom... vyjadrení zameral spomedzi všetkých námietok sťažovateľa len na výhrady..., že rozhodnutie krajského súdu bolo založené na prehodnotení dokazovania vykonaného bezprostredne okresným súdom bez toho, aby si krajský súd doplnením alebo zopakovaním dokazovania zadovážil rovnocenný procesný podklad na odlišné hodnotenie dôkazov. Pokiaľ krajský súd uvádza, že z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva nemožno vysledovať, že „by sa malo na všetkých súdnych inštanciách pojednávanie vykonať verejne“, sťažovateľ podotýka, že svojou sťažnosťou nenamieta, že by krajský súd v jeho veci snád vykonal „neverejné“ pojednávanie. Ako sťažovateľ napokon uviedol..., primárne porušenie svojich práv týkajúcich sa kvality procesu – z výsledkového hľadiska - vidí v prehodnotení skutkového stavu zisteného súdom prvého stupňa krajským súdom bez vlastného dokazovania vykonaného krajským súdom, a nie v nenariadení odvolacieho pojednávania posudzovanom samo osebe (keby však chcel krajský súd prehodnotiť skutkové zistenia súdu prvého stupňa a zachovať pritom kvalitu procesu, musel by, samozrejme, pojednávanie nariadiť). Inými slovami, podľa sťažovateľa bolo možné rozhodnúť o odvolaní matky maloletého aj bez nariadenia pojednávania, ale jedine potvrdzujúcim rozsudkom, so zreteľom na skutkovú a právnu nedôvodnosť odvolania. Okrem toho treba uviesť, že judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva sa zaoberala súladom absencie ústneho pojednávania na súde vyššej inštancie s čl. 6 ods. 1 dohovoru spravidla v prípade konformity rozhodnutí súdov rôznych stupňov (potvrdenie rozhodnutia súdu nižšieho stupňa, zamietnutie opravného prostriedku), teda stotožnenia sa vyššej inštancie s enunciatom a dôvodmi rozhodnutia súdu nižšieho stupňa.

Krajský súd vo veci sťažovateľa rozhodol zmeňujúcim rozsudkom založeným na prehodnotení skutkových zistení, ktoré si zadovážil okresný súd na základe priamo pred ním vykonaného dokazovania, a to bez vlastného dokazovania (jeho doplnenia či opakovania) v odvolacom konaní; tým porušil zásadu priamosti a bezprostrednosti, ktorou sa spravuje dokazovanie v civilnom procese (m. m. IV. ÚS 94/04). V rozhodovacej činnosti samotného II. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorému prislúcha rozhodnúť tiež o sťažnosti sťažovateľa, už boli formulované v tomto ohľade relevantné závery v nálezoch sp. zn. II. ÚS 400/09 alebo II. ÚS 387/2010, na ktoré sťažovateľ vo svojej sťažnosti odkazuje.

Poukazovanie krajského súdu na ustanovenia § 81 ods. 1 a § 212 ods. 2 písm. a) Občianskeho súdneho poriadku je v tomto smere úplne nenáležité, keďže z týchto ustanovení v žiadnom prípade nevyplýva, že by odvolací súd vo veci starostlivosti o maloletých nemusel zopakovať alebo doplniť dokazovanie v prípadoch, keď sa chce odchýliť od skutkových zistení súdu prvého stupňa, tým skôr, že konanie v týchto veciach sa spravuje vyhľadávacou zásadou (§ 120 ods. 2 v spojení s § 213 ods. 5 druhou vetou Občianskeho súdneho poriadku). Inak povedané, v odvolacom konaní vo veciach starostlivosti súdu o maloletých procesný kódex neustanovuje žiaden odchylný („voľnejší“) režim pre zopakovanie/doplnenie dokazovania, než aký vyplýva z ustanovení § 213 ods. 3 až 7 Občianskeho súdneho poriadku.

Ak krajský súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti dôvodí, že „nezistil potrebu opakovania dokazovania ani vykonania iných dôkazov“, tento postoj krajského súdu len vypovedá o celkovom nepochopení a ústavne neobhájiteľnej interpretácii ustanovení § 213 ods. 3 a 5 Občianskeho súdneho poriadku zo strany krajského súdu. Krajský súd vo veci sťažovateľa rozhodol „od stola“ a „od stola“ vyvodil či prakticky vykonštruoval iný skutkový stav, než aký zistil vlastným dokazovaním okresný súd. Sám krajský súd v odôvodnení napadnutého rozsudku konštatoval, že záver znaleckého dokazovania posúdil odlišne ako okresný súd (sťažovateľ poznamenáva, že závery znaleckého dokazovania sú otázkami skutkovými, nie právnymi, keďže právne posudzovanie skutkového stavu prislúcha len súdu a za účelom právneho posúdenia sa znalecké dokazovanie nenariaďuje)... Je absolútne nepochopiteľné, ako mohol krajský súd údajne z týchto skutkových zistení okresného súdu dosiahnuť celkom opačný náhľad...

Čo sa týka ostatných sťažnostných námietok sťažovateľa... krajský súd k nim vo svojom vyjadrení nezaujal žiadne stanovisko, sťažovateľ teda ani nemá na čo reagovať.»

Právna zástupkyňa sťažovateľa vyjadrila súhlas s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti, a zároveň upravila vyčíslenie trov právneho zastúpenia sťažovateľa v konaní pred ústavným súdom a uplatnila si ich v sume 413,94 €.

3. Ústavný súd vzhľadom na vyjadrený súhlas účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažnosť sťažovateľa v tejto veci, v ktorej bol sudcom spravodajcom pôvodne sudca Juraj Horváth, prijal 9. októbra 2013 na ďalšie konanie II. senát ústavného súdu. V zmysle ustanovení Dodatku č. 1 k Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie 1. 3. 2014 – 28. 2. 2015 (ďalej len „dodatok k rozvrhu práce“) boli veci pridelené bývalým sudcom ústavného súdu Jánovi Auxtovi, Jurajovi Horváthovi a Jánovi Lubymu (ktorým skončilo funkčné obdobie) ako sudcom spravodajcom, ktoré neboli do 4. júla 2014 skončené prijatím konečného rozhodnutia pléna ústavného súdu alebo príslušného senátu ústavného súdu, prípadne odložením podania podľa § 23a zákona o ústavnom súde prerozdelené. S účinnosťou od 14. júla 2014 bola jedna tretina nanovo pridelená sudkyňi ústavného súdu Jane Baricovej, ktorá sa v súlade s rozvrhom práce stala členkou III. senátu, a veci, v ktorých je sudkyňou spravodajkyňou Jana Baricová, prerokúva III. senát ústavného súdu. Z tohto dôvodu túto vec prerokoval a vo veci samej rozhodol III. senát ústavného súdu v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Predmetom sťažnosti je namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj porušenie základného práva rodiča na starostlivosť o deti a ich výchovu zaručeného v čl. 41 ods. 4 ústavy postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 236/2012 a jeho rozsudkom z 22. januára 2013, ktorým zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 13 P 141/2010-149 z 21. februára 2012 tak, že návrh sťažovateľa na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti rodičov zamietol. K porušeniu označených práv malo dôjsť tým, že odvolací súd dospel vo veci k odlišným skutkovým zisteniam ako súd prvého stupňa, avšak bez toho, aby dokazovanie zopakoval alebo doplnil, ako aj tým, že krajský súd pri rozhodovaní o veci samej arbitrárne a svojvoľne interpretoval ustanovenie § 24 ods. 2 zákona o rodine.

Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Ústavný súd predovšetkým uvádza, že nie je zásadne oprávnený ani povinný preskúmať a posudzovať skutkové zistenia a právne názory všeobecných súdov, ktoré sú

základom ich rozhodnutí. Preskúmanie rozhodnutia všeobecného súdu v konaní pred ústavným súdom má opodstatnenie len v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo napadnutým rozhodnutím (opatrením alebo iným zásahom) došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 139/02, I. ÚS 115/02, I. ÚS 44/03, IV. ÚS 292/04).

Podľa judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02) každý má právo na to, aby sa v jeho veci v konaní pred všeobecnými súdmi rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Každý má právo, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná, platná a účinná právna norma.

Krajský súd rozsudkom č. k. 11 CoP 236/2012-183 z 22. januára 2013 zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 13 P 141/2010-149 z 21. februára 2012 tak, že návrh sťažovateľa na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti zamietol. V odôvodnení napadnutého rozhodnutia krajský súd okrem iného uviedol:

„Z obsahu spisu vyplýva, že obidvaja rodičia majú záujem o osobnú starostlivosť o maloletého. So striedavou osobnou starostlivosťou nesúhlasí matka maloletého. Za predpokladu, že otec s takouto starostlivosťou súhlasil bolo potrebné skúmať záujem maloletého dieťaťa. Súd prvého stupňa síce nariadil znalecké dokazovanie, avšak jeho záver odvolací súd posúdil odlišne ako súd prvého stupňa. Zo znaleckého posudku jednoznačne nevyplýva, že striedavá osobná starostlivosť bude v záujme maloletého, z dôvodu, že otec odmieta komunikáciu s matkou. Toto označila znalkyňa za vysoko rizikový faktor, ktorý má významný a negatívny dopad na psychickú pohodu dieťaťa, na jeho vývin ako samotné prostredie u toho ktorého rodiča. Vzhľadom na postoj maloletého však znalkyňa uviedla, že

nemožno namietat' voči striedavej osobnej starostlivosti, tu je však potrebné zvážiť a súhlasiť s námietkami matky do akej miery vyjadroval maloletý súhlasné stanovisko so striedavou osobnou starostlivosťou, aby sa otca nedotkol. Je nesporné, že dieťa má právo na obidvoch rodičov a taktiež rodič, ktorému dieťa nebolo zverené má právo výchovne vplývať na maloleté dieťa. Výchovný vplyv však musí byť v súlade so záujmom dieťaťa, aby dieťa malo pocit bezpečia, istoty a pohody. Na jednej strane má striedavá osobná starostlivosť nútiť rodičov, aby spolu vecne a korektne komunikovali v záujme maloletého dieťaťa, tu však je potrebná snaha obidvoch rodičov, ak takúto komunikáciu otec striktne a jednoznačne odmieta, čo dal najavo aj pred súdom prvého stupňa, aj v školských zariadeniach, na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny, nemožno očakávať, že takýto spôsob výchovy bude v súlade so záujmom maloletého. Zákon o rodine vždy predpokladá dohodu medzi rodičmi, ak k takejto dohode... v záujme svojho dieťaťa nie sú rodičia schopní dospieť, sú povinní akceptovať rozhodnutie súdu, ktoré bude v záujme maloletého bez ohľadu na pocity a predstavy a želania rodičov. Otec si dostatočne neuvedomuje, že aj keď sa s matkou maloletého rozišiel, je povinný komunikovať s matkou v záujme maloletého a s problémami a riešeniami, ktoré s maloletým súvisia. Otec je povinný matku akceptovať ako druhého rodiča a ako druhému rodičovi je povinný k nej prechovávať úctu v záujme dieťaťa, jeho výchovy a vytvárania výchovných vzorov. Ak sú u maloletého dieťaťa citové väzby na obidvoch rodičov, a rodič je druhým rodičom znevažovaný, nevytvára sa stabilita budúceho výchovného prostredia a ohrozuje sa budúci vývoj dieťaťa. Zverenie maloletého dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti má byť prednostným riešením pri rozchode rodičov maloletého, avšak aj rodičia sú povinní prispieť svojim správaním k tomu, aby striedavá osobná starostlivosť plnila svoj účel. Pretrvávanie konfliktu medzi rodičmi je rizikový faktor pre harmonický vývin dieťaťa, pri každej forme starostlivosti a jeho negatívny dopad na psychiku maloletého je zjavný aj pri súčasnej forme starostlivosti. Zmena kvality vzťahu a správania sa rodičov voči sebe je potrebná výlučne pre prospech dieťaťa, závisí výlučne od ich motivácie a vôle rozhodnutia a nedá sa zmeniť zásahom z vonku. Psychologické poradenstvo má svoj zmysel vtedy, ak rodičia sú motivovaní a chcú zmeniť svoje správanie. Z obsahu spisu na strane otca takáto vôľa nevyplynula. Pri striedavej osobnej starostlivosti je potrebné si uvedomiť, že nejde len o zabezpečenie bežnej starostlivosti o maloleté dieťa, ktoré bude na ďalšie obdobie

odovzdané druhému rodičovi, ide o vytvorenie pokojného, láskyplného prostredia s rešpektovaním druhého rodiča a zachovaním dobrého vzťahu a úcty k nemu.

Z obsahu spisu uvedené skutočnosti zistené neboli. Nezaujímaj otca o komunikáciu s matkou možno vyhodnotiť horšie, ako keby medzi rodičmi bola komunikácia aj keď konfliktná s motiváciou túto skutočnosť zmeniť. Správanie sa otca je určujúcim faktorom pre zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti. Otec nie je schopný sa odosobniť ani v záujme maloletého, aby mu uľahčil konfliktnú situáciu medzi rodičmi. Keďže odvolací súd dospel k záveru, že neboli dané podmienky pre zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti rodičov, zmenil rozhodnutie súdu prvého stupňa tak, že návrh otca na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti zamietol (§ 220 O. s. p.)... “

Z citovanej časti napadnutého rozsudku by sa mohlo na prvý pohľad zdať, že krajský súd uviedol dostatok nie irelevantných dôvodov, prečo o odvolaní matky maloletého rozhodol tak, že návrh sťažovateľa na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti rodičov zamietol, a rozhodnutie sa ako celok nejaví ako neodôvodnené, príp. nelogické alebo iracionálne, avšak pri jeho konfrontácii s rozhodnutím súdu prvého stupňa a po jeho detailnejšej analýze ústavný súd zistil, že nespĺňa všetky ústavnoprávne kvality, ktoré sa od rozhodnutí všeobecných súdov vyžadujú, a to najmä v súvislosti s postupom krajského súdu, ktorý vydaniu jeho rozhodnutia predchádzal.

Okresný súd verdikt o zverení maloletého do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov oprel o ním vykonané dôkazy. Boli to najmä znalecký posudok znalkyne – pedopsychiatricky, jej výsluch, výpovede rodičov maloletého, vyjadrenie kolíznej opatrovníčky, prešetrenie pomerov v rodine a ďalšie listinné dôkazy, z ktorých prvostupňový súd vyvodil záver, že síce matka maloletého s jeho zverením do striedavej osobnej starostlivosti rodičov nesúhlasila, avšak „*zverenie maloletého... do striedavej osobnej starostlivosti rodičov je v jeho záujme a pokiaľ budú rodičia túto formu starostlivosti realizovať pokojne, riadne a včas, bude na prospech dieťaťa*“. Pre zabezpečenie pokojnej, riadnej a včasnej realizácie starostlivosti uložil rodičom maloletého (sťažovateľovi a matke maloletého) „*povinnosť podrobiť sa polročnému*

odbornému poradenstvu na referáte poradensko-psychologických služieb v Bratislave... počínajúc dňom právoplatnosti tohto rozsudku s povinnosťou podávať o tomto správnu súdu, vždy raz za 40 dní“.

Podľa § 24 ods. 2 zákona ak sú obidvaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem, tak súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak je to v záujme dieťaťa a ak budú takto lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.

Sledujúc práve záujem maloletého dieťaťa (keďže jeden z rodičov – matka – so striedavou starostlivosťou nesúhlasil), krajský súd v napadnutom rozhodnutí konštatoval, že podmienky na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti rodičov neboli splnené, a preto rozsudok okresného súdu zmenil a sám vo veci rozhodol inak.

Podľa krajského súdu *„Súd prvého stupňa síce nariadil znalecké dokazovanie, avšak jeho záver odvolací súd posúdil odlišne ako súd prvého stupňa.“*

Z uvedeného nepochybne vyplýva, že odvolací súd pri svojom rozhodovaní o odvolaní matky maloletého vychádzal výlučne z dôkazov vykonaných okresným súdom, pritom však dospel k opačným skutkovým záverom ako súd prvého stupňa. Pokiaľ okresný súd z ním vykonaného dokazovania uzavrel, že zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti rodičov bude v jeho záujme a bude mu na prospech (a zodpovedajúc tomu rozhodol vo veci samej), odvolací súd tie isté dôkazy (predovšetkým výsledky znaleckého dokazovania) vykonané súdom prvého stupňa vyhodnotil opačne a dospel k záveru, že na zverenie maloletého do striedavej starostlivosti rodičov nie sú splnené podmienky a takéto rozhodnutie by nesledovalo jeho záujem.

Ako vyplýva zo samotného rozhodnutia odvolacieho súdu, tento vec prejednal podľa § 214 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, t. j. o odvolaní rozhodol bez nariadenia pojednávania.

Podľa § 214 ods. 1 písm. a) Občianskeho súdneho poriadku na prejednanie odvolania proti rozhodnutiu vo veci samej nariadi predseda senátu odvolacieho súdu pojednávanie vždy, ak je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie.

Podľa § 213 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku odvolací súd je viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil súd prvého stupňa s výnimkami ustanovenými v odsekoch 2 až 7.

Podľa § 213 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku ak má odvolací súd za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám.

V zmysle predchádzajúcej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 387/2010), ale aj v zmysle praxe všeobecných súdov a právnej teórie (ktorú ústavný súd nemá dôvod spochybňovať), odvolací súd musí zopakovať dôkazy vykonané súdom prvého stupňa, ak vykonané dôkazy mali byť podľa názoru druhostupňového súdu hodnotené odlišne, ako sa stalo v konaní pred prvostupňovým súdom (pozri napr. Krajčo, J. a kol. Občiansky súdny poriadok I. diel. Komentár. V. aktualizované vydanie. Bratislava: EUROUNION, 2010, 851 s.: *„Iba po opakovaní dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa alebo po vykonaní nových dôkazov môže odvolací súd dospieť k iným skutkovým záverom.“*; podobne Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. et al. Občanský soudní řád. Komentář. Praha : C. H. Beck, 2013, 662 s.: *„Odvolací soud nemůže jen na základě důkazů provedených soudem prvního stupně dospět k jiným skutkovým zjištěním než soud prvního stupně, tedy aniž by tyto důkazy zopakoval, hodnotil je jinak než soud prvního stupně. Je zásadně nepřípustné, aby odvolací soud, jestliže se chce odchýlit od hodnocení důkazů soudem prvního stupně, tyto důkazy hodnotil jinak, aniž by je sám opakoval.“*, alebo Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kolektiv Občanský soudní řád. 7. vydání. Praha: 2006, 1134 s.: *„Odvolací*

soud zopakuje důkazy již provedené před soudem prvního stupně zejména tehdy, jestliže... by provedené důkazy měly být podle názoru odvolacího soudu hodnoceny odlišně, než se stalo za řízení před soudem prvního stupně. “).

Pretože odvolací súd pojednávanie v zmysle ustanovenia § 214 ods. 1 písm. a) Občianskeho súdneho poriadku nenariadil, znamená to, že vzhľadom na znenie § 213 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku nechcel, ale ani nemohol [bez porušenia § 214 ods. 1 písm. a) tohto procesného predpisu] dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakovať, a to ani „len“ prečítaním znaleckého posudku, ktoré je taktiež potrebné považovať za dokazovanie. Logickým dôsledkom toho je potom záver, že krajský súd nemohol z okresným súdom vykonaných dôkazov vyvodiť odlišný skutkový záver, na základe ktorého rozhodol inak ako súd prvého stupňa.

Ak krajský súd takto postupoval, a svedčí o tom jeho konštatovanie, že *„Zo znaleckého posudku jednoznačne nevyplýva, že striedavá osobná starostlivosť bude v záujme maloletého...“*, nebolo to v súlade s účelom a zmyslom ustanovenia § 213 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. Ak by krajský súd zastával názor, že dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakoval, t. j. oboznámil sa so závermi znaleckého dokazovania, a teda dal zadosť zneniu § 213 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, potom by takýto jeho postup odporoval ustanoveniu § 214 ods. 1 písm. a) Občianskeho súdneho poriadku, pretože k nariadeniu odvolacieho pojednávania na účely zopakovania dokazovania nedošlo.

Krajský súd síce v napadnutom rozhodnutí tvrdí, že vychádzal zo skutkového stavu zisteného súdom prvého stupňa (svedčí o tom formulácia *„Vychádzajúc zo zisteného skutkového stavu súdom prvého stupňa...“*) avšak toto tvrdenie nemožno akceptovať. Ako už ústavný súd uviedol (napr. II. ÚS 387/2010), podstatou zistenia skutkového stavu veci je úsudok – záver sudcu, resp. senátu o tom, ktoré z rozhodujúcich sporných skutočností sú pravdivé, t. j. ktoré z nich bude považovať za dokázané. Až súhrn týchto skutočností vytvára zistený skutkový stav. Okresným súdom zistený skutkový stav spočíval v tom, že striedavá osobná starostlivosť rodičov za splnenia ďalších podmienok (nariadenie psychologického poradenstva rodičom a maloletému) bude v záujme maloletého, tomu

prispôbil verdikt svojho rozhodnutia a rozhodol o zverení maloletého do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov. Krajský súd si tieto skutkové závery prvostupňového súdu neosvojil.

Ak súd alebo iný orgán koná vo veci uplatnenia práva osoby určenej v čl. 46 ods. 1 ústavy inak ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, porušuje ústavou zaručené právo na súdnu alebo inú právnu ochranu. Obsah základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov. Každé konanie súdov, ktoré je v rozpore so zákonom, je v zásade porušením ústavou zaručeného práva na súdnu ochranu (*mutatis mutandis* I. ÚS 26/94).

Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že postup krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 236/2012 a jeho rozsudok z 22. januára 2013, ktorý predstavuje vyústenie tohto postupu, nie je z ústavného hľadiska akceptovateľný a udržateľný, pretože nezodpovedá účelu a zmyslu príslušných zákonných ustanovení procesnoprávneho predpisu, ktorým sa konanie riadilo, a preto rozhodol, že namietaným postupom, ako aj rozsudkom krajského súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho právo na spravodlivé súdne konanie zaručené v čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Pokiaľ ide o námietku sťažovateľa o nesprávnej interpretácii ustanovenia § 24 ods. 2 zákona o rodine krajským súdom, ústavný súd poznamenáva, že vzhľadom na vyslovenie porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru v súvislosti s postupom krajského súdu pri prijímaní záverov vo veci samej, a teda konštatovania neústavnosti procesného postupu, ktorým dospel krajský súd ku konečnému rozhodnutiu, bolo bez právneho významu podrobne skúmať ústavnú konformitu výkladu a aplikácie označeného ustanovenia zákona o rodine odvolacím súdom, keďže k výsledkom odvolacieho konania všeobecný súd nedospel ústavne akceptovateľným spôsobom. Preto

ani v prípade, že by inak bol výklad a aplikácia § 24 ods. 2 zákona o rodine krajským súdom v súlade s ústavnoprávnymi princípmi, nemožno ho za danej situácie akceptovať. Inými slovami, ak by aj závery krajského súdu boli z hľadiska ústavnej ochrany základných práv a slobôd účastníkov konania správne, sú diskvalifikované nesprávnosťou postupu, ktorý odvolací súd zvolil pri ich prijímaní.

Vo vzťahu k námietke porušenia základného práva sťažovateľa zaručeného čl. 41 ods. 4 ústavy sa ústavný súd riadil princípom minimalizácie svojich zásahov do právomoci všeobecných súdov, rozhodnutia ktorých sú v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy preskúmané (IV. ÚS 303/04, IV. ÚS 64/2010), ktorý vyplýva z jeho subsidiárneho postavenia pri ochrane základných práv a slobôd. Vychádzal pritom v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. II. ÚS 182/06, IV. ÚS 311/08) z toho, že v nadväznosti na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľa zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, a zrušením tohto rozsudku sa otvára priestor na to, aby sa krajský súd v ďalšom konaní sám vysporiadal s ochranou uvedeného základného práva podopreného ústavnými princípmi, ktoré sú imanentnou súčasťou základných práv a slobôd.

Ústavný súd preto v tejto časti sťažnosti sťažovateľa nevyhovel, uprednostňujúc právomoc všeobecného súdu na ochranu subjektívnych hmotných práv účastníkov konania pred ich ochranou v konaní pred ústavným súdom (bod 4 výroku tohto nálezu).

III.

Vzhľadom na to, že ústavný súd posúdil napadnutý postup krajského súdu a s ním súvisiace rozhodnutie ako porušujúce označené práva sťažovateľa, bolo namieste toto rozhodnutie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy (a jemu zodpovedajúcemu § 56 ods. 2 a 3 zákona o ústavnom súde) zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie, ako to vyplýva z druhého bodu výroku tohto nálezu, pričom v ďalšom konaní je krajský súd viazaný

právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

IV.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov konania z dôvodu jeho právneho zastúpenia právnou zástupkyňou, ktorá si uplatnila nárok na ich náhradu v sume 413,94 €.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z príslušných ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2013 je 130,17 € a hodnota režijného paušálu je 7,81 €.

S poukazom na výsledok konania sťažovateľovi vznikol nárok na úhradu trov konania z titulu odmeny za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2013 (prevzatie a príprava zastúpenia, vypracovanie sťažnosti a stanovisko k vyjadreniu krajského súdu) v celkovej sume 413,94 € vrátane režijného paušálu.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia v uplatnenej sume, tak ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto rozhodnutia.

Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa krajský súd, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. septembra 2014